

Αθήνα, 30/07/2026
Αριθμ. Πρωτ.: 399843/58896/2026

Πληροφορίες: Σ. Στρατιδάκη (τηλ.:2131306713)

Τηλ. Γραμματείας: 2131306703 – 605

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: cr@synigoros.gr

Προς

Υπουργό Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
Κυρία Σοφία Ζαχαράκη

Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
Ανδρέα Παπανδρέου 37, Μαρούσι, Τ.Κ. 151 80

Θέμα: «Προβλήματα λειτουργίας των Κέντρων Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕΔΑΣΥ) και εφαρμογής των θεσμών της ενταξιακής εκπαίδευσης»

Αξιότιμη κυρία Υπουργέ,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και το ν. 3094/2003, έχει ασχοληθεί εκτενώς, επί σειρά ετών, με προβλήματα και ελλείμματα που παρατηρούνται στο πεδίο της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ) και έχει διατυπώσει κατ' επανάληψη τις διαπιστώσεις και προτάσεις του προς το Υπουργείο σας, σε ετήσιες εκθέσεις, καθώς και στα Πορίσματα «Προσκόμματα στην εκπαιδευτική ένταξη μαθητριών και μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» (2022)¹ και «Προβλήματα στην υλοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» (2015)².

Με την παρούσα, σε συνέχεια των προαναφερόμενων παρεμβάσεων, επιθυμούμε να θέσουμε υπόψη σας σοβαρά προβλήματα που έχει διαπιστώσει η Αρχή, σε σχέση με: (Α) Την λειτουργία των Κέντρων Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕΔΑΣΥ) της Αττικής, ιδίως όσον αφορά τον χρόνο αναμονής για την εξέταση μαθητών/τριών σε κάποια εξ' αυτών, και (Β) την εφαρμογή των προβλεπόμενων, βάσει του ν. 3699/2008, μέτρων υποστήριξης της φοίτησης των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (εφεξής: αναπηρία/ε.ε.α) σε σχολεία γενικής εκπαίδευσης (υποστήριξη από

¹ <https://www.synigoros.gr/el/category/paidi/post/porisma-or-sobara-proskommata-sthn-enta3h-sth-genikh-ekpaideysh-ma8htriwn-kai-ma8htwn-me-anaphria-h-kai-eidikes-ekpaideytikes-anagkes>

² <https://www.synigoros.gr/el/category/ekpaideysh-2/post/porisma-or-thn-efarmogh-ths-nomo8esias-gia-thn-ekpaideysh-twn-paidiwn-me-anaphria-hkai-eidikes-ekpaideytikes-anagkes-zhta-o-synhgoros>

εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης ή από Τμήμα Ένταξης, ή από Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό ή Σχολικό Νοσηλεύτη). Ειδικότερα:

A. Αναφορικά με την λειτουργία των ΚΕΔΑΣΥ

Κατά το διάστημα των τελευταίων 2 ετών, ο Συνήγορος έχει δεχτεί μεγάλο αριθμό αναφορών με θέμα την υπέρμετρη καθυστέρηση στην εξέταση μαθητών/τριών από ΚΕΔΑΣΥ της Αττικής, που έχει ως συνέπεια αυτοί να στερούνται, για μεγάλο μέρος της σχολικής τους φοίτησης, τα προβλεπόμενα και ενδεδειγμένα μέτρα υποστήριξης, βάσει των ειδικών εκπαιδευτικών τους αναγκών, δεδομένου ότι, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η εφαρμογή των μέτρων αυτών προϋποθέτει την σχετική εισήγηση του ΚΕΔΑΣΥ. Βάσει των αναφορών που έχει εξετάσει η Αρχή, το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα σοβαρό σε σχέση με το 1^ο ΚΕΔΑΣΥ Ανατολικής Αττικής και το 1^ο ΚΕΔΑΣΥ Α' Αθήνας, όπου ο χρόνος αναμονής για την εξέταση μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – με εξαίρεση τις περιπτώσεις ή κατηγορίες που ορίζονται ως επείγουσες - ανέρχεται σε περίπου 3 έτη.

Όσον αφορά το 1^ο ΚΕΔΑΣΥ Ανατολικής Αττικής, κατά το τελευταίο έτος ο Συνήγορος έχει δεχτεί ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό αναφορών σχετικά με τον υπέρμετρο χρόνο αναμονής για τη εξέταση μαθητών, αλλά και παράπονα γονέων για αδυναμία τηλεφωνικής επικοινωνίας με την υπηρεσία, ελλιπή ενημέρωσή τους και αγενή ή απότομη αντιμετώπισή τους από μέλη του προσωπικού. Ο Συνήγορος έχει αντιμετωπίσει επίσης προβλήματα συνεργασίας με το εν λόγω ΚΕΔΑΣΥ στο πλαίσιο διερεύνησης των αναφορών, λόγω εξαιρετικής δυσκολίας τηλεφωνικής επικοινωνίας και μη λήψης απάντησης σε 3 έγγραφα του προς την Προϊσταμένη της υπηρεσίας³. Έπειτα από επικοινωνία με την Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Αττικής και κοινοποίηση σε αυτήν του τελευταίου εκ των παραπάνω εγγράφων, η Αρχή έλαβε κοινοποίηση του με αρ.πρωτ. 1401/07-05-2026 απαντητικού εγγράφου του 1^{ου} ΚΕΔΑΣΥ Ανατολικής Αττικής προς το Τμήμα Νομικής Υποστήριξης της εν λόγω Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης⁴. Σε αυτό καταγράφονται τα προβλήματα λειτουργίας της υπηρεσίας, με κυριότερα την ανεπάρκεια των εκπαιδευτικών – η οποία επιτείνεται από την στελέχωση της κυρίως με αναπληρωτές, που προσλαμβάνονται σε διαδοχικές φάσεις κατά τους πρώτους μήνες κάθε σχολικού έτους - και προβλήματα στις κτιριακές εγκαταστάσεις όπου στεγάζεται, με έλλειψη επαρκών γραφείων και καθυστέρηση της προγραμματιζόμενης μετεγκατάστασης. Στο ίδιο έγγραφο αναφέρεται ότι, με βάση τον απολογισμό του έτους 2025, *«Εκκρεμούν 4162 αιτήσεις (2022-2025) εκ των οποίων οι 533 είναι επαναξιολογήσεις και 630 φάκελοι από ΕΔΥ»*, καθώς και ότι, με βάση την απογραφή των αιτήσεων, είχαν υποβληθεί *«931 αιτήσεις εκ των οποίων, 245 προσχολικής, 482 πρωτοβάθμιας και 204 δευτεροβάθμιας από 02-01-2026 έως 22-04-2026»*. Επίσης, ότι *«Ο χρόνος αναμονής από τα προηγούμενα στοιχεία είναι 03 έτη, ακόμη και μετά την ίδρυση του 2ου ΚΕΔΑΣΥ Ανατολικής Αττικής., λόγω του μεγάλου όγκου σχολικών μονάδων όλων των βαθμίδων και τη λειτουργία πολυάριθμων και πολυδύναμων ιδιωτικών σχολείων»* καθώς και ότι, κατά τον χρόνο σύνταξης του εγγράφου, εξετάζονταν αιτήματα που υποβλήθηκαν το σχολικό έτος 2022-23.

Αντίστοιχα προβλήματα διαπιστώνονται σε σχέση με το 1^ο ΚΕΔΑΣΥ Α' Αθήνας, χωρίς ωστόσο τις παραπάνω αναφερόμενες δυσκολίες επικοινωνίας και συνεργασίας. Σύμφωνα με ενημέρωση του Συνηγόρου από τον Προϊστάμενο της υπηρεσίας, το Νοέμβριο 2025, ο χρόνος

³ Έγγραφα με αρ.πρωτ.383340/73997/14-11-2025, 383340/83218/19-12-2025, 383340/19569/3-03-2026

⁴ Έγγραφο με αρ.πρωτ. 1401/07-05-2026

αναμονής για την αξιολόγηση μαθητών, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ορίζονταν ως επείγουσες, ανέρχονταν περίπου σε 3 έτη για μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και σε 2 έτη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο σχετικό έγγραφο προς την Αρχή⁵ αναφέρεται ότι, τα τελευταία έτη, ο αριθμός των αιτήσεων για αξιολόγηση μαθητών αυξήθηκε κατακόρυφα, ως συνέπεια της παύσης ισχύος των αξιολογικών εκθέσεων των Ιατροπαιδαγωγικών Κέντρων και του Ελληνικού Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών (ΕΚΕΨΥΕ) που αφορούν ιδίως σε Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες και άλλα ζητήματα για τα οποία, βάσει των διατάξεων του 4823/2021, ανατέθηκε αποκλειστική αρμοδιότητα στα ΚΕΔΑΣΥ. Στο ίδιο έγγραφο αναφέρεται, σχετικά με την στελέχωση της υπηρεσίας και τον χρόνο αναμονής: «Δεδομένου ότι η υπηρεσία μας, ειδικά την προηγούμενη σχολική χρονικά ήταν υποστελεχωμένη – μόνο 3 διαγνωστικές ομάδες στην Δευτεροβάθμια – με τις αιτήσεις των παιδιών που φτάνουν στη Γ' Λυκείου καθώς και τις επαναξιολογήσεις των οφελούμενων μαθητών (παράλληλες στηρίξεις και ΤΕ) να προηγούνται, η λίστα των προς αξιολόγηση μαθητών βρίσκεται στις αρχές του 2023. ... για να μειωθεί κάπως ο χρόνος αναμονής για τους μαθητές της Δευτεροβάθμιας φέτος δόθηκαν επιπλέον 2 διαγνωστικές ομάδες.. στην πρωτοβάθμια εξυπηρετούνται αιτήσεις που υποβλήθηκαν στα τέλη του '23 και στην πρώτη παρέμβαση αιτήσεις περίπου ενός τετραμήνου».

Υπέρμετρος χρόνος αναμονής διαπιστώνεται και σε άλλα ΚΕΔΑΣΥ της Αττικής. Πιο συγκεκριμένα, σε τηλεφωνική επικοινωνία με την Αν. Προϊσταμένη του 2^{ου} ΚΕΔΑΣΥ Α' Αθήνας, τον Μάιο 2026, ο Συνήγορος έλαβε την ενημέρωση ότι – για τις περιπτώσεις που δεν χαρακτηρίζονταν ως εξαιρετικά επείγουσες για συγκεκριμένους λόγους - ο χρόνος αναμονής για την εξέταση μαθητών/τριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν περίπου 2 έτη. Αντίστοιχα, ο Αν. Προϊστάμενος του 2^{ου} ΚΕΔΑΣΥ Β' Αθήνας ενημέρωσε την Αρχή⁶ ότι ο χρόνος αναμονής για την αξιολόγηση μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – που δεν ενέπιπταν στις κατηγορίες οι οποίες ορίζονται ως επείγουσες - ανέρχονταν σε 1 έτος και 4 μήνες τον Οκτώβριο 2025, ενώ σε έγγραφο της ίδιας υπηρεσίας με ημερομηνία 11/02/2026⁷ αναφέρεται ότι «Στην παρούσα φάση, η υπηρεσία μας διεκπεραιώνει αιτήματα που υποβλήθηκαν για πρώτη φορά τον Μάιο του 2024».

Όπως είναι γνωστό, η αδυναμία έγκαιρης ανταπόκρισης των ΚΕΔΑΣΥ (πρώην ΚΕΣΥ/ΚΕΔΔΥ/ΚΔΑΥ) στα αιτήματα αξιολόγησης του μαθητικού πληθυσμού ευθύνει τους αποτελεί χρόνο και σοβαρό πρόβλημα από την έναρξη λειτουργίας του θεσμού. Ο Συνήγορος, ήδη το 2015, επεσήμανε ότι «η ανεπαρκής στελέχωση δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία των Κέντρων Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) ως προς την υλοποίηση των εκ του νόμου αρμοδιοτήτων τους. Ιδίως σε μεγάλα αστικά κέντρα, τα ΚΕΔΔΥ είναι επιφορτισμένα με την ευθύνη εξυπηρέτησης μαθητικού πληθυσμού που υπερβαίνει σημαντικά τις αντικειμενικές δυνατότητές τους», υπογραμμίζοντας ότι αυτό έχει ως συνέπεια «την υπέρμετρη καθυστέρηση στην αξιολόγηση των μαθητών με ε.ε.α η οποία, σε πολλές περιπτώσεις, τους στερεί τη δυνατότητα διεκδίκησης, για το διάστημα αυτό, κατάλληλης εκπαιδευτικής υποστήριξης ή άλλων έννομων δικαιωμάτων ή παροχών στο πλαίσιο του σχολείου.»⁸. Κατά τον χρόνο εκείνο, ο χρόνος αναμονής για μαθησιακή αξιολόγηση σε κάποια

⁵ Έγγραφο με αρ.πρωτ.10140/7-11-2025

⁶ Έγγραφο αρ.εμπ.πρωτ. 6915/23-10-2025

⁷ Έγγραφο με αρ.εμπ.πρωτ. 1174/4-02-2026

⁸ Πόρισμα με θέμα «Προβλήματα στην υλοποίηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» <https://www.synigoros.gr/el/category/ekpaideysh-2/post/porisma-or-thn-efarmogh-ths-nomo8esias-gia-thn-ekpaideysh-twn-paidiwn-me-anaphria-hkai-eidikes-ekpaideytikes-anagkes-zhta-o-synhgoros>

ΚΕΔΔΥ της Αττικής υπερέβαινε τα 2 έτη, ως συνέπεια των περιορισμένων δυνατοτήτων τους σε σχέση με το εύρος των αρμοδιοτήτων τους και το μέγεθος του μαθητικού πληθυσμού που καλούνταν να εξυπηρετήσουν.

Με το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 4547/2018 ιδρύθηκαν στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης τα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕΣΥ), που αντικατέστησαν τα Κέντρα Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ), και προβλέφθηκε η λειτουργία δεύτερου Κέντρου σε Διευθύνσεις Εκπαίδευσης της Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια, με το άρθρο 11 του ν. 4823/ 2021, τα ΚΕΣΥ μετονομάστηκαν σε ΚΕΔΑΣΥ και επανακαθορίστηκαν οι αρμοδιότητές τους. Η έναρξη λειτουργίας δεύτερου ΚΕΔΑΣΥ στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄ Αθήνας, Ανατολικής Αττικής και Πειραιά επέφερε παροδική βελτίωση της κατάστασης ως προς τον χρόνο αναμονής. Ωστόσο, η σημαντική διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των ΚΕΔΑΣΥ και η ανάθεση σε αυτά *αποκλειστικής* αρμοδιότητας εισήγησης για το σύνολο των μέτρων υποστήριξης και διαφοροποιημένης αξιολόγησης των μαθητών/τριών με αναπηρία/ε.ε.α., με το προαναφερόμενο άρθρο του ν. 4823/2021, και η συνακόλουθη αύξηση των αιτημάτων αξιολόγησης, σε συνδυασμό με τα πάγια λειτουργικά προβλήματα των υπηρεσιών, οδήγησαν και πάλι σε αδυναμία να ανταποκριθούν σε εύλογο χρονικό διάστημα στις ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού των περιοχών ευθύνης τους, με τον χρόνο αναμονής σε κάποια εξ' αυτών να ανέρχεται πλέον στα 3 έτη, όπως προαναφέρθηκε. Ως αποτέλεσμα, οι ενδιαφερόμενοι μαθητές αδυνατούν να απολαύσουν, επί σειρά ετών, έννομα δικαιώματα και παροχές που σχετίζονται με την εκπαιδευτική υποστήριξη και την συνολική τους μεταχείριση στον χώρο του σχολείου, με περαιτέρω συνέπειες την επιδείνωση και παγίωση προβλημάτων σχολικής ένταξης και σχέσεων με τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές τους και, σε κάποιες περιπτώσεις, την διατάραξη της λειτουργίας των σχολικών μονάδων.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος έχει εντοπίσει, κατ' επανάληψη, σοβαρές δυσκολίες ως προς την διαχείριση από σχολικές μονάδες, ιδίως της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προβλημάτων συμπεριφοράς και σχολικής ένταξης μαθητών που σχετίζονται άμεσα με διαγνωσμένες νευροαναπτυξιακές ή άλλες διαταραχές (π.χ Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας), οι οποίες δεν λαμβάνονται υπόψη λόγω της απουσίας αξιολογικής έκθεσης του ΚΕΔΑΣΥ και οιασδήποτε προβλέψεων για το διάστημα της αναμονής. Ειδικότερα, από αναφορές που έχει εξετάσει η Αρχή προκύπτει ότι οι μαθητές αυτοί συχνά αντιμετωπίζονται τιμωρητικά, με διαρκή επιβολή ωριαίων απομακρύνσεων και αποβολών, με συνέπεια την κλιμάκωση των προβλημάτων και, σε πολλές περιπτώσεις, την εκδήλωση σχολικής άρνησης εκ μέρους τους ή την μη προαγωγή τους λόγω απουσιών ή αδυναμίας τους να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του σχολείου, ως συνέπεια της καθυστέρησης εξέτασής τους από τα ΚΕΔΑΣΥ. Σημειώνεται, σε σχέση με αυτό, ότι Σύμβουλοι Εκπαίδευσης Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης έχουν αναφέρει στον Συνήγορο ότι έχουν δώσει οδηγίες στις σχολικές μονάδες αρμοδιότητάς τους για την διαχείριση τέτοιων περιπτώσεων, χωρίς ωστόσο να είναι σαφές εάν οι οδηγίες αυτές λαμβάνονται υπόψη από τους διδάσκοντες και πώς εφαρμόζονται στην πράξη. Ειδικότερα, σε ερωτήματα του Συνηγόρου για τυχόν παιδαγωγικές παρεμβάσεις που έλαβαν χώρα για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών και συμπεριφορικών δυσκολιών μαθητών με διαγνωσμένες διαταραχές, εν αναμονή της εξέτασής τους από το ΚΕΔΑΣΥ, διευθυντές σχολικών μονάδων επικαλούνται τις διατάξεις της νομοθεσίας περί της εφαρμογής παιδαγωγικών μέτρων, του προβλεπόμενου ορίου απουσιών κ.ά., και την απουσία αξιολογικής έκθεσης του ΚΕΔΑΣΥ, παραβλέποντας το δικαίωμα των μαθητών για διαφοροποιημένη εκπαιδευτική αντιμετώπιση.

Συνοψίζοντας, ο Συνήγορος επισημαίνει ότι ο υπέρμετρος χρόνος αναμονής για την αξιολόγηση μαθητών/τριών από τα ΚΕΔΑΣΥ έχει ως συνέπεια, πέραν της μη παροχής σε αυτούς των αναγκαίων και προβλεπόμενων μέτρων εκπαιδευτικής υποστήριξης, να παραβλέπονται από σχολικές μονάδες κατά το διάστημα της αναμονής, δυσκολίες που σχετίζονται με νευροαναπτυξιακές ή άλλες διαταραχές – οι οποίες έχουν διαγνωστεί και γνωστοποιηθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες της εκπαίδευσης – και η ανάγκη διαφοροποιημένης εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής αντιμετώπισής τους.

Β. Αναφορικά με την εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων υποστήριξης μαθητών/τριών με αναπηρία/ε.ε.α. σε σχολικές μονάδες γενικής εκπαίδευσης

Κατά το σχολικό έτος 2025-26, όπως κάθε χρόνο, ο Συνήγορος έλαβε σημαντικό αριθμό αναφορών με θέμα την μη υλοποίηση ή την ελλιπή υλοποίηση εγκεκριμένων αιτημάτων υποστήριξης μαθητών/τριών με αναπηρία/ε.ε.α. από εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης ή από τμήμα ένταξης, λόγω της ανεπάρκειας των αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΕΑΕ που διατίθενται στις κατά τόπους Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, κατόπιν των προσλήψεων που πραγματοποιούνται από την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΑΙΘΑ, για την κάλυψη των αναγκών του συνόλου των σχολικών μονάδων αρμοδιότητάς τους.

Στο άρθρο 117 παρ. 1 του ν. 5224/2025, με το οποίο τροποποιήθηκε το άρθρο 6 του ν. 3699/2008, προβλέπεται ότι *«Σε τμήμα σχολείου με περισσότερες από μία (1) εγκρίσεις παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης, ο εκπαιδευτικός Ε.Α.Ε. υποστηρίζει το σύνολο των μαθητών με σχετική εγκριτική απόφαση. Αν σε τμήμα σχολείου φοιτούν μαθητές με σοβαρότερες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ύστερα από πρόταση της Ε.Δ.Υ. και σε σχολικές μονάδες στις οποίες δεν έχει συσταθεί Ε.Δ.Υ. ύστερα από πρόταση του συλλόγου διδασκόντων και θετικές εισηγήσεις του Συμβούλου Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης και του οικείου ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., δύναται να τοποθετηθούν έως και δύο (2) εκπαιδευτικοί Ε.Α.Ε. στο ίδιο τμήμα.»*.

Ωστόσο, ο Συνήγορος διαπιστώνει συστηματικά σοβαρά προβλήματα που σχετίζονται με την μερική και ανεπαρκή υποστήριξη μαθητών με έγκριση παράλληλης στήριξης σε περιπτώσεις όπου, λόγω της ανεπάρκειας των εκπαιδευτικών ΕΑΕ που τοποθετούνται στις σχολικές μονάδες, το ωράριο τους μοιράζεται μεταξύ διαφορετικών τμημάτων, με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, ή δίδεται προτεραιότητα σε ορισμένα τμήματα έναντι άλλων, με βάση των αριθμό των μαθητών με εγκριτική απόφαση που φοιτούν σε αυτά ή την σοβαρότητα των αναγκών τους, με συνέπεια οι μαθητές που φοιτούν σε τμήματα όπου δεν τοποθετείται εκπαιδευτικός να μην λαμβάνουν καμία υποστήριξη. Προβλήματα διαπιστώνονται επίσης σε περιπτώσεις όπου στο ίδιο τμήμα φοιτούν 3 ή 4 μαθητές με σοβαρές ή με διαφορετικού τύπου ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και, λόγω της έλλειψης εκπαιδευτικών, δεν είναι εφικτή η υλοποίηση της προαναφερόμενης πρόβλεψης περί της δυνατότητας τοποθέτησης στο τμήμα και δεύτερου εκπαιδευτικού.

Με το άρθρο 117 του ν. 5224/2025, τέθηκε επιπλέον σε νέες βάσεις και η λειτουργία των τμημάτων ένταξης. Στην υπ' αρ.πρωτ. 122194/ΓΔ4/01-10-2025 εγκύκλιο του ΥΠΑΙΘΑ με θέμα *«Διευκρινιστικές οδηγίες του ν. 3699/2008 (Α' 199) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει»*, που εφαρμόστηκε κατά το σχολικό έτος 2025-26, διευκρινίζεται ότι η υλοποίηση Εξατομικευμένου Προγράμματος Εκπαίδευσης (ΕΠΕ), που συντάσσεται για όλους/όλες τους/ τις μαθητές/τριες που υποστηρίζονται από τον θεσμό του τμήματος ένταξης και της παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης, δεν ταυτίζεται με τη διδασκαλία «ένας προς έναν», αλλά αυτή μπορεί να

αποτελεί μέρος της εφαρμογής του ΕΠΕ, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο. Στην εγκύκλιο αναφέρεται επίσης ότι *«Μαθητές/τριες που διαθέτουν αξιολογική έκθεση από το ΚΕΔΑΣΥ για παράλληλη στήριξη-συνεκπαίδευση δύνανται κατά περίπτωση να υποστηρίζονται από εκπαιδευτικό ΕΑΕ του τμήματος ένταξης. Ομοίως και μαθητές/τριες που διαθέτουν αξιολογική έκθεση από το ΚΕΔΑΣΥ για τμήμα ένταξης, δύνανται κατά περίπτωση να υποστηρίζονται από εκπαιδευτικό ΕΑΕ παράλληλης στήριξης»*.

Οι ανωτέρω προβλέψεις και οδηγίες φαίνεται να αποβλέπουν αφενός στην ενίσχυση του θεσμού του τμήματος ένταξης και αφετέρου στην επίτευξη μεγαλύτερης σύγκλισης μεταξύ των θεσμών της παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης και του τμήματος ένταξης, με την καθιέρωση της υποστήριξης όλων των μαθητών με αναπηρία/ε.ε.α. εντός της σχολικής τάξης και με έμφαση στην συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης και ΕΑΕ στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης. Ωστόσο, η αποτελεσματική εφαρμογή τους υπονομεύεται από την ανεπάρκεια των διαθέσιμων εκπαιδευτικών ΕΑΕ για την κάλυψη των αναγκών παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης, ή για την στελέχωση των τμημάτων ένταξης που, σε πολλές περιπτώσεις, δεν ανταποκρίνεται τις προβλέψεις του άρθρου 117 του ν. 5224/2025, λόγω της έλλειψης εκπαιδευτικών των προβλεπόμενων κλάδων, ιδίως σε σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιπλέον, ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει ότι, κατά το σχολικό έτος 2025-26, για μαθητές στους οποίους δεν παρασχέθηκε παράλληλη στήριξη ή υποστήριξη από εκπαιδευτικό του τμήματος ένταξης, λόγω ανεπάρκειας των εκπαιδευτικών ΕΑΕ που τοποθετήθηκαν στην σχολική μονάδα, δεν κρίθηκε αναγκαία από τους διδάσκοντες ούτε η σύνταξη ΕΠΕ - με την αιτιολογία ότι, βάσει της ανωτέρω εγκυκλίου, η σύνταξη ΕΠΕ προβλέπεται *«για τους μαθητές/τριες που υποστηρίζονται από τον θεσμό του τμήματος ένταξης και της παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης»*, ή με επίκληση στον αυξημένο φόρτο εργασίας των αρμοδίων Συμβούλων Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης - με συνέπεια οι μαθητές αυτοί να στερούνται, εκτός από την υποστήριξη από ΕΑΕ, και τα λοιπά οφέλη που θα τους απέφερε η εφαρμογή ΕΠΕ ως προς την αξιολόγηση και γενικότερη υποστήριξή τους, στο πλαίσιο της σχολικής τους φοίτησης.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος δέχεται σταθερά αναφορές σχετικά με την μη υλοποίηση εγκεκριμένων αιτημάτων υποστήριξης μαθητών/τριών από Σχολικό Νοσηλευτή ή Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό (ΕΒΠ), ή την μη αντικατάστασή τους, σε περίπτωση αποχώρησής τους. Η πλειονότητα των αναφορών που έχει εξετάσει η Αρχή σχετικά με την απουσία Σχολικού Νοσηλευτή σε σχολικές μονάδες αφορά παιδιά με χρόνιες παθήσεις όπως επιληψία, σακχαρώδη διαβήτη, αλλεργίες, κ.ά., που χρήζουν συνδρομής στην χορήγηση φαρμακευτικής αγωγής ή παροχής πρώτων βοηθειών σε περίπτωση ανάγκης, και των οποίων η σχολική φοίτηση χωρίς την παρουσία νοσηλευτή ή την συνδρομή ενήλικα, εφόσον χρειαστεί, ενέχει κινδύνους ακόμη και για τη ζωή τους. Επισημαίνεται ότι, πέραν της ανησυχίας των ίδιων των γονέων για τα παιδιά τους, οι διευθυντές των σχολικών μονάδων δηλώνουν ότι αδυνατούν να αναλάβουν ευθύνη για το πρόβλημα ή να παράσχουν στα παιδιά πρώτες βοήθειες ή φαρμακευτική αγωγή, υπό οιοσδήποτε συνθήκες, χωρίς να παρέχουν στους γονείς εναλλακτική λύση, πέραν της δυνατότητας υποστήριξης των παιδιών από πρόσωπο επιλογής της οικογένειας. Ομοίως, σε περιπτώσεις αδυναμίας παροχής υποστήριξης από ΕΒΠ σε μαθητές/τριες με αναπηρία, οι αρμόδιες υπηρεσίες της εκπαίδευσης δεν παρέχουν στους γονείς καμία εναλλακτική λύση και δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη διασφάλισης της σχολικής φοίτησης των παιδιών, με το βάρος της ανεύρεσης λύσης να μετακυλίεται στην οικογένεια.

Συμπεράσματα και προτάσεις:

Βάσει των παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει για πολλοστή φορά την **χρόνια υποχρηματοδότηση της ΕΑΕ** και επαναλαμβάνει την πάγια θέση του ότι **η ΕΑΕ, ως αναπόσπαστο μέρος της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης, επιβάλλεται να είναι ενταγμένη στον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό ισότιμα με την γενική εκπαίδευση**, ανεξάρτητα από την *συμπληρωματική* αξιοποίηση προγραμμάτων ΕΣΠΑ για τη διασφάλιση επιπλέον πόρων. Οι χρόνιες ελλείψεις μόνιμου και επαρκούς ανθρωπίνου δυναμικού δυσχεραίνουν σταθερά τόσο την φοίτηση μαθητών με αναπηρία/ε.ε.α στο γενικό σχολείο, παραβιάζοντας το δικαίωμά τους στη συμπεριληπτική εκπαίδευση, όσο και τη λειτουργία των ΚΕΔΑΣΥ και των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ). Περαιτέρω, υπογραμμίζεται ότι, ενώ η γενική εκπαίδευση βασίζεται κυρίως σε μόνιμους εκπαιδευτικούς, η ΕΑΕ υλοποιείται πρωτίστως μέσω προσλήψεων αναπληρωτών, παρότι η ισχύουσα νομοθεσία⁹ προβλέπει ότι μόνο *«εφόσον υπάρχουν ανάγκες που δεν καλύπτονται με μετάθεση, διορισμό, απόσπαση ή συμπλήρωση ωραρίου, προσλαμβάνονται κατά σειρά αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί...»* και, συνεπώς, ότι η αναπλήρωση δεν θα πρέπει να αποτελεί ούτε αποκλειστικό, ούτε κύριο τρόπο, άλλα να έπεται των άλλων τρόπων κάλυψης των θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού.

Αναφορικά με τη λειτουργία των ΚΕΔΑΣΥ, ο Συνήγορος ζητά τη μέριμνα του Υπουργείου για την επαρκή και σταθερή στελέχωση τους, και ιδίως εκείνων στα οποία διαπιστώνονται υπέρμετρες καθυστερήσεις, με μόνιμο προσωπικό όλων των προβλεπόμενων ειδικοτήτων, με προγραμματισμό για τη λειτουργία διεπιστημονικών ομάδων σε αναλογία προς τον μαθητικό πληθυσμό της περιοχής αρμοδιότητας του κάθε ΚΕΔΑΣΥ.

Η Αρχή προτείνει επίσης την θέσπιση διατάξεων και την αποστολή οδηγιών προς τις σχολικές μονάδες από το ΥΠΑΙΘΑ, σε συνεργασία με τους αρμόδιους Συμβούλους Ειδικής Αγωγής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, σχετικά με την ενδεδειγμένη εκπαιδευτική μεταχείριση μαθητών/τριών με νευροαναπτυξιακές ή άλλες διαταραχές που επηρεάζουν την σχολική τους φοίτηση, και οι οποίες τεκμηριώνονται βάσει ιατρικών γνωματεύσεων, για το διάστημα από την υποβολή της αίτησης για εξέταση από το ΚΕΔΑΣΥ, μέχρι την πραγματοποίηση της εξέτασης και την έκδοση της σχετικής αξιολογικής έκθεσης.

Αναφορικά με την υποστήριξη των μαθητών/τριών με αναπηρία/ε.ε.α. σε σχολικές μονάδες γενικής εκπαίδευσης, ο Συνήγορος επισημαίνει ότι η Πολιτεία οφείλει να μεριμνήσει για την πραγματοποίηση μόνιμων προσλήψεων ΕΑΕ σε όλες τις σχολικές μονάδες και, σε κάθε περίπτωση, να διασφαλίζει εγκαίρως, δηλαδή μέχρι την έναρξη κάθε σχολικού έτους, την αναγκαία χρηματοδότηση για την επαρκή κάλυψη των αναγκών όλων των μαθητών/τριών που διαθέτουν εγκριτική απόφαση για υποστήριξη από εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης ή από τμήμα ένταξης, *κατ' αντιστοιχία με τη μέριμνα που λαμβάνεται για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των λοιπών μαθητών.*

Τα παραπάνω ισχύουν εξίσου και για την υποστήριξη μαθητών/τριών με αναπηρία ή με προβλήματα υγείας από ΕΒΠ ή Σχολικό Νοσηλευτή, στο βαθμό που αυτό σχετίζεται με την διάθεση επαρκών πιστώσεων για την κάλυψη των εγκεκριμένων αιτημάτων. Όσον αφορά το ζήτημα της έλλειψης επαρκούς αριθμού ενδιαφερόμενων νοσηλευτών ή, σε μικρότερο βαθμό, ΕΒΠ για την κάλυψη των κενών, ανεξαρτήτως της ύπαρξης πιστώσεων, από στοιχεία που έχουν τεθεί υπόψη του Συνηγόρου από το Αυτοτελές Τμήμα ΕΕΠ-ΕΒΠ του ΥΠΑΙΘΑ προκύπτει

⁹ Ν. 3699/08, άρθρο 22

ότι η διενέργεια ειδικών ή τοπικών προσκλήσεων παρέχει λύση σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις και συχνά με σημαντική καθυστέρηση, δεδομένης της διάρκειας των σχετικών διαδικασιών. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη ότι το πρόβλημα της έλλειψης υποψηφίων, ιδίως νοσηλευτών, είναι ήδη γνωστό βάσει των στοιχείων των τελευταίων ετών, ο Συνήγορος προτείνει την θέσπιση προβλέψεων για την επίσπευση της ενεργοποίησης των διαδικασιών για τη διενέργεια ειδικών και τοπικών προσκλήσεων για την επαρκή κάλυψη των αναγκών.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος επισημαίνει την ανάγκη μέριμνας για την αντικατάσταση, σε κάθε περίπτωση, των αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΕΑΕ, ΕΒΠ ή Σχολικών Νοσηλευτών που αποχωρούν ή που απουσιάζουν για μεγάλο χρονικό μέρος του σχολικού έτους, προκειμένου να διασφαλίζεται η απρόσκοπτη σχολική φοίτηση και υποστήριξη των ενδιαφερόμενων μαθητών με αναπηρία/ε.ε.α.

Τέλος, ο Συνήγορος επισημαίνει για μια ακόμη φορά¹⁰ την απουσία και την ανάγκη θέσπισης ενός επαρκούς θεσμικού πλαισίου για την παροχή πρώτων βοηθειών στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης. Η απουσία σχετικών προβλέψεων είναι αισθητή σε σχολικές μονάδες όπου δεν έχει τοποθετηθεί Σχολικός Νοσηλευτής για κάλυψη ατομικών αιτημάτων υποστήριξης, που παρέχει τις υπηρεσίες του στο σύνολο των μαθητών της σχολικής μονάδας, ή συστεγαζόμενης ή όμορης σχολικής μονάδας, σε περίπτωση ανάγκης. Η Αρχή, συνεπώς, επαναλαμβάνει την πρόταση - μέχρι να καταστεί εφικτή η σταθερή παρουσία νοσηλευτή στο σύνολο των σχολικών μονάδων - να προβλεφθεί η εκπαίδευση ενός ή περισσότερων εκπαιδευτικών ανά σχολείο στην παροχή πρώτων βοηθειών, για συμβάντα που, σύμφωνα με τα γενικά παραδεκτά επιστημονικά δεδομένα, απαιτούν εκτάκτως και επείγοντως την παροχή πρώτης βοήθειας από ενήλικα *χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις νοσηλευτικής*, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο η ζωή ή επιδεινωθεί η υγεία μαθητή μέχρι την άφιξη του ΕΚΑΒ, ή σε τακτική βάση (π.χ. για τυχόν χορήγηση φαρμακευτικής αγωγής).

Κατόπιν των ανωτέρω, ζητούμε να μεριμνήσετε για την λήψη των αναγκαίων θεσμικών και ουσιαστικών μέτρων για την διεξοδική αντιμετώπιση των διαπιστούμενων προβλημάτων, με στόχο την εξασφάλιση της ισότιμης ένταξης και συμμετοχής των παιδιών με αναπηρία/ε.ε.α. στην εκπαίδευση, και παρακαλούμε να μας ενημερώσετε για τις απόψεις σας και για τον σχετικό σχεδιασμό του Υπουργείου σας.

Παραμένω στη διάθεσή σας για κάθε περαιτέρω πληροφορία ή διευκρίνιση.

Με εκτίμηση

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση:

- ΥΠΑΙΘΑ, Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
- Ενδιαφερόμενοι

¹⁰ Βλ. Πόρισμα: «Προσκόμματα στην εκπαιδευτική ένταξη μαθητριών και μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» (2022) <https://www.synigoros.gr/el/category/paidi/post/porisma-or-sobara-proskommata-sthn-enta3h-sth-genikh-ekpaideysh-ma8htriwn-kai-ma8htwn-me-anaphria-h-kai-eidikes-ekpaideytikes-anagkes>